

СЕКЦІЯ 1

РОЗВИТОК ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНОЇ ЮРИСПРУДЕНЦІЇ ТА КОНТИТУЦІЙНОГО ПРАВА

Бень Ангеліна Олександрівна

студентка 2-го курсу факультету адвокатури

Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРАВОВА СВІДОМІСТЬ ЯК ФОРМА СУСПІЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ

Права людини – це сукупність свобод і юридичних можливостей особистості, сформовані її існуванням у суспільстві. Можна вважати, що людська свідомість формується, в першу чергу, на підґрунті наявності прав. З цього випливає теорія того, що форма суспільної свідомості на пряму залежить від прав та вільного вибору індивіда. Саме ця форма відображає суспільне буття. А отже, формується думка, що це – правова свідомість.

Говорячи про визначення правової свідомості, можна сказати, що вона постає окремою специфічною формою свідомості, є системою відображення правової дійсності у поглядах, теоріях, концепціях, почуттях, уявленнях суб'єктів права про саме право, його місце і роль щодо забезпечення свободи особи й інших загальнолюдських цінностей [1, с. 137]. На думку Н. М. Юрашевич «правова свідомість – система відчуттів, звичок, уявлень, оцінок, поглядів, теорій, ідей суб'єктів права (носіїв правосвідомості), які відображають правову дійсність і оціночне ставлення до неї (до соціально-правових настанов і ціннісних орієнтацій суспільства, до минулого, сучасного або очікуваного права), виконують завдяки цьому роль своєрідного регулятора (само регулятора) їх поведінки в юридично важливих ситуаціях» [2, с. 181].

Від правосвідомості кожної особистості та суспільної правосвідомості в цілому залежить стан правопорядку в спільноті. Громадянське суспільство представляє собою самоорганізацію людської общини на основі чинного законодавства та традицій. Отже, кожен

громадянин повинен усвідомлювати цінність права як невід'ємного атрибуту демократичної правової держави.

У сьогоднішній велика кількість людей намагається ігнорувати те, що нам забезпечується органами безпеки та правопорядку в країні. Все було б набагато простіше, якби хоча б третина громадян слідувала своїм правам і обов'язкам перед суспільством, в якому проживає.

Правосвідомість вважається підґрунтям того об'єктивного права, яке з самого початку з'являється у думках, і вже потім продукує те право, яке створено. Для прикладу, в стародавні часи ідея зароджувалася в однієї особи, отже, це й обиралося для утворення норми, і постає відображенням об'єктивного права, а вже при замислі в свідомості кількох людей – це вважається віддзеркаленням того самого суб'єктивного писаного права. У висновку, ми бачимо все те, що відбувається у думках різних людей чи угруповань або навіть у всього населення, яке відрізняється лише рівнем правосвідомості.

Можна говорити, що відображення у свідомості людей певних уявлень по відношенню до права, відбувається за таким самим механізмом, як і по відношенню до релігії, звичаїв тощо.

Кожен з нас є носієм правосвідомості. Правосвідомість не може існувати поза людиною. Тому закономірною є відмінність ставлення людей до тих чи інших правових явищ. Хтось може підтримувати тему вільної купівлі короткоствольної зброї, хтось може прагнути і пропагувати зміни щодо освітнього процесу або релігії.

Саме так відбувається по відношенню до права. Хтось бачить право як інструмент пригнічення одним класом інших, що держава і право це лише інструмент, яким одні класи панують над іншими й ідеалом є те безкласове суспільство, в якому не буде необхідності ні в державі як в інституті, ні в праві як в регуляторі цих відносин між іншими людьми.

Правосвідомість українців у порівнянні з іншими народами може суцільно відрізнятися, тому що має своє ментальне забарвлення, яке характеризується історичними, культурними особливостями, але можливі і схожості.

Правова свідомість особистості характеризує включеність її у правове життя, правові відносини з іншими суб'єктами права, зокрема, між державою і суспільством в цілому. Вона визначається правовими засадами суспільства, традиціями, реальними умовами життя, практикою застосування правових норм до певних ситуацій.

Підвищення рівня правосвідомості відбувається за рахунок усунення внутрішніх і зовнішніх протиріч. Внутрішні протиріччя можливі між структурними складовими самої системи правосвідомості (наприклад, правовою ідеологією та правовою психологією, суспільною та індивідуальною правосвідомістю), а також всередині кожного елемента системи, що обумовлено нерівномірністю їх розвитку (наприклад, у сфері соціально-правової психології). До зовнішніх належать суперечності між правосвідомістю і соціальною дійсністю (наприклад, правосвідомістю та економічним станом суспільства).

Як форма суспільної свідомості правосвідомість має наступні ознаки: це вищий рівень відображення соціальної дійсності, соціальних відносин людей, що регулюються законами суспільства; активно впливає на соціальну дійсність. Механізмом правосвідомості є мисленнєва діяльність людей, а суб'єктами, як було вказано вище, правосвідомості виступають особистість, групи людей, суспільство в цілому [3, с. 170].

Правова ідеологія відповідає науково-теоретичному рівню правосвідомості, її інтелектуальному вияву. В юридичній психології правову ідеологію визначають як вищий рівень правосвідомості, що становить собою систематизовану та втілену в об'єктивному праві науково обґрунтовану та схвалювану державою концепцію про роль права й способи використання його можливостей в інтересах правової держави, гарантованого забезпечення прав громадян і розвитку суспільства як гуманного і правового [4, с. 55].

Суб'єктами правової ідеології є окремі особистості, що не є носіями професійної правової свідомості, у яких, як правило, елементи правової ідеології входять до складу буденної свідомості, як вищий рівень знань про право та правову дійсність. Ними можна назвати

будь-якого пересічного громадянина. Адже зовсім невелика кількість людей мають правове виховання.

На жаль, у сучасній Україні потрібно багато попрацювати задля удосконалення правової свідомості наших громадян. Саме завдяки правовим знанням, особистість наділятиметься можливістю правової соціалізації особи, тобто відбуватиметься процес входження індивіда в правове середовище.

Задля наділення українців таких знань та можливостей потрібно застосовувати такі форми здійснення цієї правової соціалізації:

- стихійне сприйняття права, яке ґрунтується на власному правовому досвіді особи, ознайомленні з відповідним нормативним матеріалом тощо;
- організований цілеспрямований вплив на правосвідомість з боку держави та громадських об'єднань, який полягає у запровадженні видання професійно підготовленої правової літератури, виступів у засобах масової інформації на правову тематику тощо;
- самостійне систематичне вивчення особою текстів нормативно-правових актів, коментарів до них та іншої спеціальної юридичної літератури тощо [1, с. 140]

Але найголовніше, що повністю впливає на правову свідомість – це правове виховання [5, с. 35], а саме:

- юридичні види навчання;
- правова пропаганда;
- правова агітація;
- правове самовиховання.

Отже, правосвідомість є ланкою, що пов'язує правову поведінку людини з тими правовими приписами, які прийняті державою. Від стану правової свідомості особи залежить стан правопорядку в суспільстві. Свідомість – це не тільки відображення людиною навколишнього, але й ставлення до нього, яке найвиразніше проявляється у вольових актах. Правова свідомість має складну структуру, що включає в себе раціонально-емоційні складові. Більшість громадян є носіями буденної правової свідомості, яка формується стихійно, має раціональну та емоційну сторони. Цей рівень правосвідомості харак-

теризується неглибоким проникненням у сутність правових явищ. Знання права теоретичного рівня заміщуються побутовими уявленнями, індивідуальним досвідом, традиціями, звичаями.

Список використаних джерел:

1. Шестопалова Л. Теорія права та держави: посіб. Київ: Паливода А. В., 2012. 256 с.
2. Юрашевич Н.М. Эволюция понятия правового сознания. *Известия вузов. Правоведение*. 2004. № 2. С. 178–187
3. Черкас М.Є. Актуальні проблеми формування правосвідомості в Україні. *Право та інновації*. № 4 (12) 2015.
4. Устименко О.С. Правова ідеологія як структурний елемент правосвідомості. *Право і суспільство*. 2018. № 5, ч. 1. С. 54–57.
5. Правове виховання в сучасній Україні: монографія / А. П. Гетьман, Л. М. Герасіна, О. Г. Данильян та ін.; за ред. В. Я. Тація, А. П. Гетьмана, О. Г. Данильяна. 2-ге вид., переробл. і допов. Харків: Право, 2013. 440 с

Науковий керівник: к. ю. н., доцент Серебро М. В.

Глиняний Іван Володимирович

аспірант кафедри конституційного права

Національного університету «Одеська юридична академія»

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ СУЧАСНОЇ КОНЦЕПЦІЇ ВИБОРЧИХ ЦЕНЗІВ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ

В силу динамічності державно-правовому житті окремих країн, в тому числі в частині здійснення реалізації виборів як одного з демократичних способів формування органів державної влади і місцевого самоврядування, в умовах наростання світових комунікативних та інтеграційних процесів відбувається універсалізація, стандартизація принципів і механізму публічних виборів. Серед іншого, це стосується принципу загальних виборів і супроводжуючих його виборчих цензів.

Цілком очевидно, що будь-яка виборча система, що діє в умовах правової держави і громадянського суспільства, яке, вкрай зацікавлене в залученні в електоральні процеси якомога більшого числа громадян. Звісно ж, що вітчизняна виборча система є виборчою системою розвитку громадянського суспільства і формується правової держа-